

Una Griškeviča

Rihards Mačanovskis: Eskamiljo loma man ir izaicinājums

Latvijas Nacionālās operas solistam Rihardam Mačanovskim šī sezona ir īpaša – rudenī viņš kā labākais operas solists saņēma “Latvijas Gāzes” balvu, bet 25. oktobrī debitēja Eskamiljo lomā Žorža Bizē operas “Karmena” iestudējumā. Starp citu, par savu teātri Rihards Balto namu sauc jau deviņus gadus.

Una Griškeviča: Kad uzzinājāt, ka esat kļuvis par balvas laureātu, kāda bija pirmā doma?

Rihards Mačanovskis: Tas man bija negaidīti! Gluži ne šoks, bet patīkams pārsteigums pavisam noteikti. Nezinu, vai mans paveiktais ir balvas cienīgs, taču padarīts patiesībā ir diezgan daudz. Vienkārši strādāju un strādāju. Kā izdevās, tā izdevās. Ja to novērtēja, man tiešām ir prieks. Tagad jāstrādā tālāk, tad jau redzēs, kas būs nākotnē. Jādzied un jāmacās. Jo – operdziedātājs jau macās un kaut ko meklē visu mūžu. Jābūt cilvēkam, pie kura tu vari mācīties, kuram tu uzticies, kurš pasaka, vai tas, ko tu dari, ir pareizi.

UG: Jums tāds cilvēks ir?

RM: Ir gan – mana vokālā pedagoģe Margarita Gruzdeva. Vienu pasaules zvaigzni – tenoru Aleksandru Antoņenko – viņa jau ir izaudzinājusi, tāpēc man ir patīams prieks un gods, ka varu mācīties pie viņas. Margaritas audzēkņi ir arī mani kolēģi Jānis Apeinis un Armands Siliņš; savulaik arī Kristīne Opolais pie viņas mācījās. Uzskatu, ka Margarita ir fantastisks pedagogs! Mums ar viņu un pārējiem audzēkņiem pat veidojas tāda kā ģimene; kopā svinam svētkus un priecājamies viens par otra panākumiem.

UG: Kurš bija pirmais cilvēks, kam pateicāt, ka esat saņēmis balvu?

RM: Laikam jau savai mammai, jo viņa vienmēr interesējas, kā man klājas, un viņai rūp mana izaugsme. Īsti neatceros, jo tas mirklis... (domā) To ir grūti pateikt vārdos, un droši vien neesmu tik daiļrunīgs, lai to ietērtu vārdos.

UG: Sevi vienmēr var pilnveidot. Esat to savulaik darījis arī Eksprovansas festivālā.

RM: Ai, tas bija ļoti sen – viens no maniem pirmajiem ārzemju braucieniem uz meistarklasēm. Toreiz bija galīgi jauns un zaļš, un droši vien tieši tāpēc mani uz turieni aicināja; vismaz es tā domāju. Mācījies pie vācu basa Hansa Sotina. Toreiz nodzīvoju tur nedēļu, mācījies un gāju uz koncertiem, jo ieeja, šķiet, bija par brīvu. Noskatījies “Burvju flautu”, kas toreiz gāja arī pie mums operā, un bija interesanti salīdzināt. Pēc tam mani vēl ielūdza uz Stravinska skaņdarba četrām balsīm un orķestrim atskaņojumu. Toreiz strādājām kopā ar diriģentu Pjēru Bulēzu, un tiešām bija prieks to darīt! Nu, tāda bijusi mana saskarsme ar Eksprovansu. Ļoti jauka pilsēta! Tagad gan diemžēl saites ir zudušas, lai gan šādas meistarklases dziedātāja meistarībai nāk par labu. Varbūt vairs neesmu tik jauns, lai mani aicinātu...

UG: Jums ir jaunums – oktobrī debitējat Eskamiljo lomā.

RM: Tā ir tāda patiešām nopietna basbaritona loma, un tas man ir izaicinājums sev pašam! Esmu tāds vieglā svara bokseris... (smaida) Gatavojoties lomai, ļoti intensīvi mācījos, un daudz ko man ieteica Jānis Apeinis, kurš šo lomu ir daudz dziedājis. Latīņa šai lomai uzcelta ļoti augstu.

UG: Kā ar lomu izdodas sadzīvot?

RM: Noteikti – daudz labāk un vieglāk nekā pirmajā reizē! Kad dziedāju pirmizrādē 25. oktobrī, viss likās mazliet miglaini. It kā visu darīju, bet no tās nervozēšanas un stresa neko daudz neatceros. To varētu salīdzināt ar ielēkšanu ūdenī, par kuru zini, ka tas ir ūdens, tikai nezinu – karsts vai auksts. Bet viss bija kārtībā, saņēmu labas atsauksmes, un arī kolēģi un koris mani atbalstīja. Paldies viņiem par to!

Otrajā reizē apjēdzu, ko daru, un mēģināju labot pirmajā reizē pieļautās kļūdiņas; jaunas, šķiet, neparādījās. Pašam arī liekas, ka nodziedāju labāk nekā pirmajā reizē, tāpēc – ir progress!

Godīgi sakot, Eskamiljo loma man patīk. Jā, varbūt tā nav tik liela apjoma, taču prasa ļoti nopietnu attieksmi. Pašam liekas, ka esmu iejuties, un arī publika Toreadora kuplejas uzņēma atsaucīgi – tā, kā pat nebiju gaidījis! Saņēmu ovācijas, kas man nav pierasta lieta. Protams, jebkuram solistam jau ir savas īpatnības, un arī man kā baritonam jādzied augšējās notis, ko varu nepaņemt. Bet kuplejas ir pateicīgas, un, pat ja nodziedāsi varbūt ne fantastiski, bet labi, cilvēkiem tik un tā patīks. Katrā ziņā man kā dziedātājam un kā cilvēkam šī loma ir pilnīgi cits līmenis, un es jau sāku pārstrādāt savus nākotnes plānus, vairāk skatoties uz basbaritona repertuāru.

UG: Jums visu laiku Karmenas mainās – katrā izrādē, šķiet, dzied cita māksliniece...

RM: Man gan saskarsme ar Karmenu ir divās ainās: drusku pa vidu un beigās neliels duets. Varbūt tāpēc mani tas neskar tik stipri, kā Hosē – viņam pie Karmenas jāpierod no jauna katru reizi.

UG: Varbūt jums ir kāds rituāls, kā cīnīties ar lampu drudzi?

RM: Rituāls, rituāls... Iedziedāties! (*smaida*) Neesmu mānīcīgs, bet uzskatu, ka krusts ir jāpārmet jebkurā gadījumā – tieši pirms iziešanas uz skatuves. Zinu, ka jātic sev, bet gribas teikt: “Dieviņ, piepalidzi man mazliet...” (*klusē*) Patiešām, tāds nekas īpašs man nav, jo diezgan ilgu laiku esmu šeit, operā, un diezgan ilgu laiku dziedu. Neslēpšu arī, ka pirms iznāciena joprojām ir satraukums. Taču, kad izeju uz skatuves un sāku darboties, viss aiziet savu gaitu.

UG: Jūsu beidzamā loma – Mācītājs Andra Dzeniša operā “Dauka” šīs sezonas sākumā – jau arī droši vien prasīja ne mazums darba un emociju.

RM: Tas bija ļoti interesants iestudējums. Visupirms ar to, ka vismaz man šī mūzika bija jauna, jo līdz šim neko tādu nebiju dziedājis. Nebija pat ierakstu, ko paskatīties *Youtube*; vienkārši dabūju notis, un viss – mācies! (*smaida*) Bet man patika, kā tas viss notika un kā tas beigu beigās izskatījās. Paldies Dievam, Dzenītis bija uzrakstījis tā, ka man bija tikai viens iznāciens, nevis kā citu komponistu darbos – ka tu uz skatuves parādies tikai izrādes sākumā un beigās, un visu pārējo laiku sēdi un gaidi, nositot laiku. (*smejas*) Tas gan ir piemērots laiks pamācīties citu lomu, un, paldies Dievam, vienmēr ir vēl arī kādi citi projekti. Dzenītis manam varonim bija uzrakstījis vienu no skaistākajām ārijām – melodisku un varbūt ne tik modernu kā manu kolēģu partijas. Vēlāk ierakstā paskatījos, cik skaisti un spēcīgi viss bija, īpaši vizuālais noformējums. Mana lomiņa nebija liela, bet dvēseliska un apgarota.

UG: Pieredzi esat guvis arī, piedaloties izvērstas formas darbu – Verdi Rekvīema un Lūcijas Garūtas kantātes “Dievs, Tava zeme deg” – atskaņošanā.

RM: Atceroties Rekvīemu – tas bija absolūti fantastisks sastāvs un augstu pacelta latiņa! Tas bija pozitīvs piedzīvojums un pārdzīvojums; liels darbs, un savai partijai piegāju patiešām ļoti nopietni. Izdarīju tik, cik varēju, un, ja vien būtu tāda iespēja, es šo skaņdarbu labprāt nodziedātu vēlreiz. Un man liekas, ka tagad es to izdarītu vēl labāk. Darba process bija interesants, un man ļoti patik dirģenta Karela Marka Šišona darba stils – viņš konkrēti zina, ko grib, viss salikts pa plauktiņiem, un viss skaidrs. Man arī šķiet, ka Šišons saprot, cik daudz no kura solista var dabūt ārā. (*smejas*) Turklāt tā bija patiešām laba skola!

Kantāti “Dievs, Tava zeme deg” man pirmoreiz sanāca pilnīgi negaidīti nodziedāt pirms diviem gadiem – kopā ar pūtēju orķestri “Rīga” un dirģentu Mārtiņu Ozoliņu. Nākamā reize jau bija kopā ar Valsts akadēmisko kori “Latvija” un dirģentu Māri Sirmo. Tas bija pavisam kas cits! Nav tā, ka baritona solo būtu galvenais, jo tas tomēr vairāk ir korim domāts skaņdarbs, taču darāmā man netrūka. Pirms tam *Youtube* paskatījos ierakstus – gan Aivaru Krancmani, gan Egilu Siliņu – un secināju, ka viņiem arī nemaz negāja tik viegli... Nācās diezgan saspringt. (*klusē*) Guvu jaunu pieredzi, pirmo reizi strādājot kopā ar Māri Sirmo. Man patika, ka viņš daudz pievērsa uzmanību tekstam, mūziku traktējot no teksta: ja tekstā bija vārdi “maigi”, “miļi”, tad tā arī bija jādzied... Dažreiz mēs tam nepievēršam uzmanību: notis ir apgūtas, vārdus zini, viss ir, bet varbūt tik stipri neiedziļinies skaņdarba domā. Šoreiz nācās iedziļināties un izjust.

UG: Lomas iedalāt miļās un ne tik miļās?

RM: Drīzāk es teiktu tā, ka ir ērtas un mazāk ērtas lomas. Man ļoti patik Kolēns “Bohēmā”, turklāt tā ir pirmā loma, ar kuru vispār savulaik parādījos uz skatuves. Liekas, pat vēl nebiju pabeidzis Mūzikas akadēmiju, tādēļ – paldies operas vadībai, kas deva iespēju studentiem, kas vēl sevi nav apliecinājuši, izmēģināt spēkus uz skatuves. Tas ir svarīgi – sajūst orķestri, darbību, skatuvi! Tā ir vislabākā skola!

Tagad atskatoties uz to laiku un pārskatot ierakstus, liekas – ārprieks, biju tik zaļš puika! Uz sevi skatīties jau ir interesanti, lai gan ne vien-

mēr tas, ko redzi, tev patīk. (*smaida*) Protams, tagad to lomu dziedāt ir vieglāk, un es meklēju citas krāsas un odziņas. Pamats jau ir, un tad vari to izdaiļot un izkrāšņot, cik nu tās fantāzijas tev pietiek. Tāpat ļoti sen dziedu Faraonu “Aīdā” – ne pārāk lielu, bet interesantu, ar vidēju sarežģītības pakāpi. Tagad man ir liels prieks un gandarijums, ka, cerams, šo lomu varēšu dziedāt nākamā gada 6. un 13. janvārī, kad šajā izrādē Radamesa lomā viesosies mans kolēģis un draugs Aleksandrs Antoņenko, bet Aīda būs itāļu operdīva Rafaella Andželeti. Vienmēr ir prieks dziedāt kopā ar lieliem profesionāļiem!

UG: Vai kādreiz meklējat sevi kopīgas rakstura īpašības ar saviem varoņiem?

RM: Galīgi sevi pārtaisīt nevaru, jo – esmu un palieku Rihards. Taču cenšos savu varoni pakārtot savām kustībām, saviem soļiem, lai tēls kopumā izskatītos organiski. Ja mēģināšu varoni atrast ko mierīgu un klusu – pats esmu holēriķis –, diez vai man tas izdosies. Protams, pirms Eskamiljo nācās paskatīties izrādes ierakstus, lai redzētu, ko šajā lomā darījuši mani kolēģi. Arī boksa cīņas paskatījos, lai saprastu, kā bokseri cīnās, kā iesildās un iet ringā. Ticamībai uz skatuves jābūt: cilvēkiem jau nepatīk, ka marķē. Tas ir jāizstrādā kā kino.

UG: Jums uz skatuves ir nācies kauties?

RM: Kad “Donā Žuanā” spēlēju Mazeto, mums bija iestudēts kautiņš, kurā man lieti noderēja jaunībā Daugavpilī apgūtās džudo. (*smaida*) Viena no lietām, ko man iemācīja, ir – smuki nokrist tad, kad pretinieks tevi met pāri plecam. Izrādē arī bija mizanscēna, kur dons Žuans pirms kautiņa Mazeto met pāri plecam, turklāt tādā augstajā variantā, ka kājas lido pa gaisu! Jānis Apeinis (dons Žuans) ir spēcīgs puisis, es neesmu no smagajiem, tādēļ mums tas skats iznāca iespaidīgs, un cilvēkiem no malas izskatījās, ka viss ir pa istam. (*smejas*) Abiem pārējiem Mazeto – Raimondam Bramanim un Armandam Siliņam – tik viegli neklājās, un īstenībā viņi arī varēja gūt traumas, jo, ja nokrīti uz ceļa vai gurna... Tas brīdis tiešām bija bīstams!

“Karmenā” nekā tik traka nav, lai gan vienubrīd ir tāds neliels Eskamiljo un Hosē cīniņš ar nažiem, taču – ja zini katru kustību, kas būs tālāk, nav tik ekstrēmi, kā varētu likties.

UG: Romantisko milētāju lomas vienmēr tiek tenoriem. Vai tādēļ basi nevēlās mazliet apdalīti?

RM: Tur jau tā lieta, ka operā basi mēdz būt drīzāk milži, episkas personas. Taču, piemēram, es nekādā gadījumā neesmu Vāgnera milzis... (*smejas*) Vēl basiem dod tēvu vai vectēvu lomas, kam es arī īsti neatbilstu, jo savos 34 gados izskatos jaunāks. Var jau grimēties, bet ķermeņa valodu un kustības īsti nevar padarīt vecākas. Komisijās operās gan varu izspēlēties: piemēram, mans dons Bazilio “Seviljas bārdzini” var būt šāds vai tāds un justies brīvāks. Tas ir vēl viens iemesls, kāpēc domāju par basbaritona karjeru: skatoties nākotnē, man varētu būt iespēju dziedāt vairāk lomu, kas būtu piemērotas manam vecumam un domāšanas veidam. Galu galā, Eskamiljo mīl Karmenu, un tajā izrādē kaisles netrūkst nekādā gadījumā! Līdz tam gan man ir svarīgi apgūt muzikālo materiālu. Pēc tam jau varēs domāt par “fičām” un “rozīnītēm”.

UG: Vai par jaunu lomu domājat arī ārpus operas?

RM: Protams. Ar lomu tu nakšņo, guli un mosties. Nav tā, ka tu atnāc mājās, “izslēdz” topošo lomu un mierīgi skaties televizoru vai dari ko citu ikdienišķu. Esmu pārliecināts, ka tā ir ne tikai man vienam. Tā ir mana dzīve, vai, kā saka kolēģis Armands Siliņš, tāds mums ir darbs. Ja sāku mazliet činkstēt – ai, esmu noguris, ai, apnicis sēdēt mēģinājumā, Armands saka – Rihard, tāds tev ir darbs! Tas tiesa, jo pats jau izvēlējos.

